

РЕЛОКАЦІЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ

Олеся Олександрівна Ананьєва
Університет економіки та права "КРОК"
к.е.н., доцент кафедри економіки та
фінансів

Останнім часом бізнес-середовище в Україні зазнало суттєвих змін. Воєнні дії, економічні виклики та зміни в ринковій кон'юнктурі змусили вітчизняних підприємців переміщувати свій бізнес до більш безпечних регіонів країни. Саме тому питання релокації бізнесу особливо стали актуальними в останні роки.

Релокація (від. англ. слова «relocate», «relocation», що в перекладі означає переміщувати, переміщення) – це перенесення місця фізичного розташування підприємства з місця постійної дислокації повністю або частково задля збереження можливості роботи підприємства та повноцінного його функціонування [1].

У мирний час питання релокації підприємств піднімалися не так часто і в основному були зумовлені пошуком вигідніших економічних умов їх функціонування. Сьогодні релокація – це вимушений крок для багатьох вітчизняних підприємців, одна із важливих умов виживання їх бізнесу, збереження кадрів, майна та клієнтської бази. За даними Спілки українських підприємців 86 % малого та середнього бізнесу постраждали або припинили свою діяльність за перший рік війни. Саме тому підприємства хочуть переорієнтувати свої виробництва на більш захищені регіони, що сприятиме їх стабільній роботі та розвитку нових ринків збуту.

Станом на березень 2024 року 18944 бізнеси було релоковано у більш безпечні регіони. Серед великих підприємств, які переїхали варто назвати: ПРАТ «Філіп Моріс Україна», ТОВ «Укролія», ТОВ «Сталекс», АТ «Українські енергетичні машини», ТОВ «Матролюкс» та інші. Найбільша кількість релокованих підприємств припадає на сферу оптової торгівлі (39,4 %), будівництва (6 %), роздрібною торгівлі (3,8 %). В регіональному розрізі найчастіше підприємства переїжджають із Києва (33,2 %) та Дніпропетровської області (9,6 %). В той же час м. Київ зайняло лідируючі позиції серед регіонів, куди релокується бізнес. До популярних регіонів релокації бізнесу також відносяться: Київська, Дніпропетровська, Харківська, Одеська та Львівська області [2].

Такі дані свідчать про активну спробу бізнесу пристосуватися до нових умов, зумовлених війною. Хоча сам процес релокації дуже часто супроводжується значними складнощами. До основних викликів, з якими зіштовхується вітчизняний релокований бізнес слід віднести: невизначеність щодо подальшого розвитку ситуації і майбутніх перспектив функціонування власного бізнесу; логістичні обмеження, оскільки процес транспортування майна, персоналу потребує значних фінансових ресурсів; складнощі із орендою приміщень, зумовлені їх обмеженістю у регіонах релокації, а також високою вартістю; тривалий час підключення до різних комунікацій, інколи це може займати і декілька місяців; ризик втрати кваліфікованого персоналу, тому що не всі працівники готові переїжджати до нових місць; організаційні зміни, що вимагають переналаштування виробництва, адаптацію персоналу до нових умов.

Попри всі вищеперераховані виклики, релокація може забезпечити і нові можливості для бізнесу:

- доступ до нових ринків. Релокація підприємств до регіонів з вищою купівельною спроможністю та стабільною ситуацією може відкрити можливості для розширення клієнтської бази;
- оптимізація витрат. В деяких регіонах вартість окремих послуг, заробітна плата можуть бути нижчими, ніж у великих промислових центрах;
- державна підтримка релокованого бізнесу. Уряд та місцева влада реалізують різні програми підтримки для релокованого бізнесу (гранти на відновлення виробництва, пільгові кредити, компенсацію витрат на оренду, консультації, інформаційна підтримка). Урядова програма релокації підприємств передбачає такий пакет державної підтримки: підбір місця розташування для потужностей підприємства; допомога з перевезенням на нову локацію; сприяння в розселенні працівників та пошуку нових співробітників; підтримка у відновленні логістики, закупівлі сировини та пошуку ринків збуту [3];
- можливість релокації до індустріального парку та скористатися рядом переваг: сучасні приміщення із якісними комунікаціями; доступ до адміністративних та сервісних послуг від керуючої компанії; співпраця із іншими резидентами індустріального парку для створення спільних ланцюгів постачання. На сьогодні вже є приклади успішної релокації бізнесів в індустріальні парки. «Західноукраїнський промисловий хаб» повністю заповнений релокованими підприємствами (80 % резидентів

займаються агропереробкою). До індустріального парку «Біла Церква» було успішно релоковано підприємство ТОВ «Приправка Україна» [4];

- підтримання репутації на високому рівні. Підприємства, які зберегли робочі місця та продовжують працювати у таких складних умовах, можуть розраховувати на вищу довіру з боку клієнтів та партнерів;
- впровадження інновацій. Переїзд в новий регіон може забезпечити поштовх до пошуку і впровадження нових інноваційних рішень в бізнесі.

Отже, релокація бізнесу – це складний процес, який надає підприємствам можливість зберегти свою діяльність та продовжити роботу на новому місці. Незважаючи на всі складнощі, які виникають, продумана релокація може надати бізнесу суттєвий поштовх до розвитку, забезпечити вихід на нові ринки та підвищити його ефективність.

Цитування

1. Посібник з релокації підприємств. Покроковий план дій підприємств з релокації. URL: <https://golocal-ukraine.com/wp-content/uploads/2022/10/relokacziya-pidpri%D1%94mstv.pdf>
2. Куди найчастіше переїжджає український бізнес. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/business-relocation-2023>
3. Програма релокації підприємств. Міністерство економіки. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv>
4. Кількість працюючих індустріальних парків в Україні у 2024 р. може зрости з 15 до 20, у 2025-му - до 30 – експерт. *Інтерфакс Україна*. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/1002965.html>